

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription \$ 10.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларусаў у Вольным Свіце. Рэдагуе Калегія. Выходзіць месячна. Выдае: Беларуска-Амэрыканскія Задзіночаныне. Выпіска з перасылкай — 10.00 дал. на год. Артыкулы, падпісаныя прозвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зымічаць пагляды, якія Рэдакцыя не згаджаеца.

СЪВЕТЛАЙ ПАМЯЦІ
ГЕНЭРАЛ МІХАИЛА КРАТ

на мене глыбокае ўражаньне. З крыніці вайскавік, камандзэр і гарачы ўкраінскі патрыот, ён, як чалавек, быў съцілым, цеплым, мілым і глыбока веруючым хрысьціянінам.

Арганізацыя украінскіх веторакаў г.зв. „Дывізійнік” пасля маленьня і панікі ў катэдральным Саборы УАПЦ наладзіла ўрачыстую жалобную акадэмію, на якой прысутнічалі ня толькі ўсе „дывізійнікі” з Мічыгану, але й суседнай Канады ды прадстаўнікі з Чынага Іклўленду. З выступленняў грамоўцаў можна было вычуць надзвычайную любасць і пашану да Памерлага. Асабліва падчырвявалася, што хоць сам быў глыбока веруючым праваслаўным хрысьціянам, а бальшыня жаўнеруа ў ягонай дывізіі вуніті, аднак між ім і жаўнерамі існавала поўнае супрацоўніцтва, талеранцыя ўзаемна пашана на абодвух ветравінаніяў.

На панікіх і жалобной акадэміі прысутнічалі й прадстаўнікі ад Беларусаў: ад грамадзства сп. В. Плюскай, ад беларускіх ветэранаў ген. І. Сажыч. У сваіх прымесах камандзэр беларускіх ветэранаў кората прыгадаў гісторыю дывізіі „Беларусь” і нашыя падобныя цікі ды закліку да прадаўжання вайсковай трэціцы ў баёвога духу сярод украінскага ў беларускага народу. Гэта выклікала сядр прысутных глыбокае ў прыемнае ўражаньне, дозадам чаго быў шчырый падзякі з многіх украінскіх вайсковікоў пасля акадэміі.

Пасля вайны ў вызваленія з палону, с.в. пам. Міхайла Крат пасяліўся ў жыў ды саме свае съмерці ў Дэтройце, Мічыган.

У часе арганізацыі украінскай нацыянальнай арміі, як палкоўнік тады, перайшоў у ейныя рады ў змагаўся за вызваленіе ў незалежнасці Украіны ў Другой сусветнай вайне. Быў ён камандзэрам генералам украінскай дывізіі „Галіція”.

Пасля вайны ў вызваленія з палону, с.в. пам. Міхайла Крат пасяліўся ў жыў ды саме свае съмерці ў Дэтройце, Мічыган.

Аўтар гэтых радкоў быў асабістазнёмы зь ім. Спачыкаўшыся на украінскіх нацыянальных урачыстасцях і часта прыыватна, узаемна дыскутуаўшыся на міжнародных украінскіх вайсковыя праўлемы. Генэрал рабіў

Юзік С.

2-га верасня 1979 году адбыла на вечны супачынак на 83-ім годзе жыцця

СВЯТОЙ
ВЕРА

ПАМЯЦІ
РОДЗЬКА

(дзявоцкае прозвішча Гулевіч),
аб чым зь вялікім сумам паведамляе
Дачка Галіна з Сям'ёй.
Пахаваная на Беларускім Магільніку
у Іст Брансвік, Нью Джэрзі.

СВЯТОЙ
ГАННА

ПАМЯЦІ
АЗАРКА

Толькішто дайшла вестка пра съмерць маёй Мамы Ганны Азаркі (дзявоцкае прозвішча Амброжай), якая на восемдзесятым годзе жыцця адбыла на вечны супачынак 26 красавіка 1979 году ў горадзе Еараанавічах. Нябожчыца пакінула ў жалобе мужа Янку Азарку, сына зь інвесткай Марыі у Амэрыцы, трох дачоў з музеем, унуку і праўнуку на Беларускай двух унукаў у Амэрыцы.

Памеральная была добрая Беларускай ў моцна веруючай, якая амаль штогоду наведвала манаstry у Жыровічах.

Пра ёсё гэта ў глыбокім суме паведамляюць сын з жонкай і дзяцінай.

ФОНД ВЫДАНЬНЯ ЮБІЛЕЙНАЙ КНІГІ
ЯНКІ КУПАЛЫ

На конта Фонду Выданьня Юбілейной Кнігі Янкі Купалы ў жніўні 1979 году былі атрыманыя ад наступных ахвярадаўцаў сумы: Д-р Я. Малецкі — \$ 112.78, А. Акановіч — \$ 50.00, М. Латушкін — \$ 30.00, Е. Пілешкі — \$ 25.00, К. Мерляк — \$ 25.00, Архімандрыт Язэп Строк — \$ 20.00, Ул. Сыліўка — \$ 20.00, Б. Даніловіч — \$ 20.00, Т. Супрун — \$ 10.00, В. Кабушка — \$ 10.00, Ул. Машанскі — \$ 10.00, М. Калядка — \$ 10.00; усяго разам у жніўні 1979 — 342.78; разам з папярэднім — \$ 642.78.

Усім Паважаным Ахвярадаўцам нашае шчырае беларускае дзяяцтва!

Рэдакцыйная Калегія Газеты „Беларус”

НА САРАКАВЫЯ УГОДКІ САВЕЦКАЙ
АКУПАЦІІ ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ

(Заканчэньне з 1-ай бачыны)

Доўгая трацілі ўдовоў надзея,
доўга чакалі маці дзяцей.
Ня верылі ўсё, што мёртвы
кожны чацьвёрт!

Помнім болі і страты свае.
Памяць шуміць, як чароты.
О, як нам нечтасе —
кожны чацьвёрт!

У трэйція частцы вершу паэта выказвае думку, што фактычна, калі ўзяць увагу на пасярэдні прычыны ўбытку людзей на Беларусі, як спрычыненая вайной зменшанье колькасці нараджэнняў, голад іншых зяўві, дык страта людзіх жыццяў будзе шмат большая, чым ся — кожны чацьвёрт. Вось адпаведны радкі вершу:

Лічым: чацьвёрты кожны.
А можа кожны трэці!
Голадам падкошаныя
паміралі дзеци.

Яшчэ мы ня ўлічылі
тых, што лячылі раны,
раны не залачылі,
рана паміралі.

Колькі прапала бязь вестак,
без пахаваньня, памірак!
А колькі потым дзетак
узварвалася на мінах!

Лічым: кожны чацьвёрт.
А той рахунак прыблізны,
а той рахунак на цвёты,
а ўрон яшчэ больш вялізны.

Нельга знайсці адпаведна моцных словаў, каб выказаць усю жалігасць народнае трагедыі. Стрыты беларускага народу ад верасня 1939 году ў да пераможнага заканчэння вайны ў трапені 1945 году былі гаткі вялізныя, падобных якім ня было ўшчо ў гісторыі беларускага народу ніколі!

Але нашыя высновы з усіх падзеяў і зяўвівай ваеніца ліхальца, узятых у іхнай прычынай сувязі, усё ж аптымістычна! Пад цяжарам няявмоўных цярпенняў народ не заламаўся, які страціў сваё гацьціздзільнымі абліччам, застаўся жыцьцяздзільнымі і духовы творчым. Траба верыць, што ѹ застанецца ён гаткім, не зважаючы на магчымыя далейшыя выпрабаваныя.

А выпрабаваныі гэтыя ўжо наступілі. Ад колькіх год у Савецкім Саюзе створаны палітычны міт, што з усіх падсецік народу сфармаваўся ўжо г. зв. адзіны „савецкі народ” на расейскай нацыянальнай базе: на базе расейскай гісторыі, расейскай культуры, расейскай мовы ѹ навет на базе спрадвечнага расейскага месяцізму, калі за гэты месяцінізм уважаць распальванне ў цэлым съвеце пралетарскай рэвалюцыі. Аднак дзякуючы ператынкам саваўнаваніем Савецкіх Саюзам народу, у тым ліку ѹ народу беларускага, ды моцнаму іхнаму, хоць і пасынку, супраціву, гэны міт „савецкага народу” гэтак і застаўся толькі мітам. Ёсьць асновы верыць, што гэткім мітам ён і застанецца!

Ст. Станкевіч

УЛАДЫКА МІКАЛАЙ
У ЛЁНДАНЕ

Сёлета 25 ліпеня ў паўночным прадмесці Лёндану — Фінчлей у доме С. Кірлы Тураўскага Галоўнай Управай Згуртавання Беларусаў у Вялікай Брытаніі быў наладжаны вечар у гонар Архіяпіскапа БАПЦ Мікалая. Прыйшыць ўладыкі Мікалая выклікалі вялікае зацікаўлены сядр беларускага грамадства. Прыйшло мноства людзей ня толькі прыхільнікаў БАПЦ, але й ад гроцкай юрыйскай — беларускай праваслаўнай парадкі С. Еўфрасініі ў Лёндане.

З духоўных дастойнікаў прысутнічалі на вечары Біскуп Часлаў Сіповіч і а. Фэлікс Журня — каталікі, а з праваслаўных — пратапраславітар а. Аўгуст Смаршчок, а. Янка Плякарскі й пратадыякан Уладзімер Мароз.

Пасля прывітальнага слова старшыні Галоўнай Управы БАПЦ Янкі Мікалаю выступіў з промовай Уладык Часлаў Сіповіч ды падараваў Уладыку Мікалаю выдадзеную ім манументальную книгу ѹ знак пашаныя і з нагоды сустрэчы з Уладыкам Мікалаем. На вечары прамаўляў і пратапраславітар а. Аўгуст Смаршчок, падчырківаючы важнасць побыту ўладыкі Мікалая ў Ангельшчыне.

У сваёй промове Архіяпіскап Мікалаі падчыркнуў важнасць дапамогі, якую Беларусы атрымліваюць ад спагадных беларускіх спрайв выдачынага Ангельца. У залі прысутнічалі ведамыя прыяцелі Беларусаў пастка Вера Рыч, сп. Гай дэ Пікарда й іншыя, якім і выказвалася шчырае ўдзячнасць.

А. Зданковіч

Чытайце, вышівайце,
пашырайце газету Беларусаў
у Вольным Свіце
„БЕЛАРУС”

СВЯТОЙ ПАМЯЦІ ГЛЕНА КАШАГУБ

Вельмі ўжо цяжкі й цярністы быў жыццёві шлях С. Пам. Гілены Кашагуб. І не зважаючы на ўсе жыццёўві ѹ ваенныя перашкоды, тыя бадзяны на лягерах, тыя страхі, перажываны, яна змагла дасягнуць веку 80 год. І гэта яшча на ўсё: трэба ж было так стацца, каб яшчэ, у дадатак да ўсіх бедаў, трагічна загінуў ейны сын Мікалаі тут у Канадзе.

Нябожчыца паходзіла з Аспівіцкага павету Магілеўшчыны ѹ пасабе пакінула ў глыбокім суме сястру, унука ѹ пляменінка.

Беларуская грамада годна пахавала ў Ашаўскім маўзалеі на Кашагуба, а на памінках была праведзеная грашовая зборка (зъбіраў сп. А. Тарасевіч) на Выдавецкі Фонд „Беларуса”, якая дала \$ 45.00.

Дык хай-ха будзе Ей канадыйская зямелька пушыстай і лёгкай!

В. З.

ЖАНОЦКАЯ СТАРОНКА № 7

ДЗЕЦІ Й ЛЯЛЬКІ НА ТРЭЙЦІМ ФЭСТЫВАЛІ

I. Чым сталіся для нас Фэстывалі

Выглядала-б, што дастактова ўвага было прысьвачана ў амэрыканскай і беларускай прэсе 3-му Беларускаму Фэстывалю. Я паспраўбу, аднак, давесці, што варта ўсё-такі больш падрабязна прыгледзіцца да ягонай праграмы, зъ ёй пазнаменіца ў наступу прышоў час выказацца, глянуцьшы глыбей і асэнаваць уплыву Фэстывалю на Гардэн Стэйт Цэнтры. Тоё, што мы Беларусы Нью Ёрку й Нью Джэрзі, дзякуючы дабрадзеінаму уплыву Фэстывалю на нашае грамадзкае жыццё, зъмяніліся, нацыянальна падрасьлі й зактыўвіваліся ў грамадзкай працы.

Той факт, што Беларусы ў ЗША й Канадзе ўсё больш праяўляюць ініцыятывы ў ладжаныні народных фэстываляў — зъява пазытыўная й радастная бо штораз большую колькасць людзей улучаеца ў важную й патрэбную працу азнямлення Амэрыканцаў і Канадыцаў ды этнічных груп зь беларускай народнай спадчынай.

А ўсё-ж Беларускі Фэстываль у Гардэн Стэйт Цэнтры ёсьць і застанецца ўнікальным з увагі на сваі дыялізіз і цягласць, а таксама з увагі на жывы й творчы ўклад найздаўнейшых з наших суродзічаў. Адна засыярога: фэстывалі застануцца важкім імпульсам да працы пад умовай, што добраят справа будзе ставіцца й нададзеі вышэй за людзкія слабасці й дысанансы між імі.

З руплівых, гордых сваёй спадчынай Беларусак і Беларусаў Фэстываль стварыў моцнае ядро працоўнае групы людзей, што з году ў год расце і набірае ўсё большага размаху. Штогоду Фэстываль узбагачаеца новымі тэмамі народнага фальклёру, новымі жанрамі сцэнічнае праграмы, новымі народнымі танцамі маладзежных груп. Падрыхтоўка да фэстывалю — гэта свайго роду школа для сотні ўдзельнікаў, калі ствараеца нагода бяз розніцы веку вывучаць сваю апрычонку багатую спадчыну. На 3-ім Фэстывалі, прыкладам, быў застанецца пачыні з багатага цыклю „народныя абрады”: абразкі зъ „Вясенля” й „Даждынкі”. Гэта толькі пачатак. Свайм творчым магнісам прыцягнуў Фэстываль таксама ўпяршыню й дзяцей.

У Фэстывалі прынялі ўдзел у маствацкай самадзеінасці групы школьнікаў зь Нью Ёрку й Гайлэнд Парку, што сваім удзелам ушаноўвалі Міжнародны Дзіцячы Год. Весь чаму гэтыя фэстывалі сталіся жыцьцёва патрэбнымі як моладзі, так і нам, старэйшаму пакаленьню, перадусім таму, што даюць магчымасць выправіць занядбаную рэней справу нацыянальнага ўзгадаванья дзяцей. Хочацца верыць, што кіраунікі груп моладзі, настаўнікі дзяцей і бацькі згодна ўзіміцу гэту справу больш актыўна разам у падрыхтоўцы наступнага фэстывалю (каб Усемагутны даў гетаму стацца!), удаля наладзіць супрацоўніцтва, а ў першую чаргу выспунуць ужыванье роднае мовы ў песні, прыпейках пры танцах, у маствацкай докламаці, у дэманстрацыі народных абрадаў. Уклайзу ў працу сэрца, будзем збіраць заслужаны плён — ураджай!

2. Дзіцячая праграма на 3-ім Фэстывалі

Час перайсыці да тэм: Дзеці й лялькі на Фэстывалі, якія ўдала ўпрыгожылі Фэстываль. Дзеці, трохі за маладыя яшчэ, каб пра сябе інфармаваць у прэсе дарослых, а слова лялек ніяк да нас дарослых не даходзіць — дык было яно так: быўшыя вучні беларуское сьбітніе школы, што працавала апошнія гады ў Джамайцы й у Рычманд Гіл у Нью Ёрку, амаль усе адгукнуліся на ініцыятыву настаўніцы прыняць удзел у Фэстывалі з нагоды адзначэння Міжнароднага Году Дзіцяці. Паўсталі група. Працавала згодна. Быўшыя настаўніцы школы (сп-ні Вера Бартуль, д-р Ала Орса-Рамана, Раіса Станкевіч і Зінаіда Станкевіч) аказали належную ўвагу да падрыхтавальніца працы. Праграма складалася з чумараў: 1. патрэбніцтва песні „Беларусь, наша Маці краіна” на слова паэткі Натальі Арсеньевай, 2. карагоду „Юрач-

ка”, падрыхтоўка якога вымагала большага ўкладу працы, 3. дэманстрацыі народнага абраду „Куст”.

Для карагоду „Юрачка” я перапрацавала текст, бо ўважала, што слова з народнае песні пра Юрачку — юнайтавата, хай сабе ў спрытнага дзяцюка-жаніха, ці слова Янкі Купалы для гульні „Юрачка”, хлопчыка дзяцячага садку, не адпавядалі нашаму Юрачку (Паўліку Рамана) — здольнаму ў наўмыцы хлопчыку-падростку, добраму плюю ў танцору, абдараному масцакай фантазіяй, падобна Сымону Музику Якуба Коласа. У карагодзе прыimalі яшчэ ўдзел з Гайдон Парку малыя Аляксандра й Раёціслай, дзеці матушкі Лены й а. Раёціслай Войтанік. Карагод удаўся добра, хоць і выступ адбыўся ў палатцы, перапоўненай глядачамі, і цёмнай. Ня ўсе навет мелі магчымасць разгледзець паказ.

Апошнім быў прадзманстраваны абрад „Куст” у дзеі. Трохі пра гэты абрад: „Куст” — старажытны абрад Беларусаў і толькі Беларусаў, бо іншыя славянскія народы гэтага абраду ня маюць. Да сяньнішніх часоў практыкуюцца ён на Палессі, пераважна ў Пінскім і Столінскім раёнах. Абрад паўстаў у дахрысціянскую пару ў пазыні дасаваўся да святы Тройцы — часу пераплынку цяжкое сельскагаспадарскія працы перад жнівом. Пэнтрам паходу, што хадзіў па вёсцы сляпяваючы, была жанчына ці дзячына, якая выконвала ролю „Куста”. З ног да галавы пакрытая галінкамі клёну ў іншых дрэваў — адлюстроўвалася ў маствацкай імпрэсіі жывыя сілы прыроды. На галаве прыбраная двума вянкамі: з кветак і галінкам, што цалком закрываўся ўсіх твар. Таму вялі пад рукі „Куст” сябровікі. Магчыма, што гэты абрад так доўгага ўтрымліваўся пры жыцці таму, што стаўся супрацьвагай да абраду калядоўшчыкай, дзе прыimalі ўдзел часта вылучна хлопчыкі мужчыны. Паход з „Кустом” і захоўваўся як калядоўшчыкаў, зь віншаваныні гаспадароў, песьнямі ды просбай абдарыць бацьката. Абрад быў добра апроцаваны прадстаўлены. У паходзе пяялі песьню „Вясна, вясна жаданая”, музыка кампазытара М. Равенскага, слова Якуба Коласа. Усе старожытныя прылітнікі ўзвароты да гаспадароў былі рэцытаваныя вельмі добра, хоць і ў мове старадаўнія народнай. „Кустом” была Раіса Станкевіч. Магчымым сталацца добра падрыхтаваць дзяцей, дзякуючы ахвярнай дапамозе ў сльпевах сп. Барыса Данілока, і таму, што галасісткі былі выканальнікі.

У дзіцячай самадзеінасці вельмі ўдала выступіла танцевальная група дзяцей з Гайлэнд Парку ѹвікавала два народныя танцы: „Лявоніху” й „Мікіту”. Навучылі іх Ната Русак і Юрка Кіпель — сябры Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі.

Аказаўся яны больш цярпітвымі, чакалі на нагоду, калі спыніцца даждж, і дачакаліся, выкарысталі яе ў выступлі на прасторнай плашчадцы, дзе гэтых паказаў пабудаваны. Глядачы ѹ фотарэпартэры былі задаволены.

Была яшчэ адна танцевальная група, што з пачатковай дзіцячай за гады ладжаніні фэстываляў вырасла ў группу маладзежную (падросткаў), „Ляноў” із Саўт Рывэр. Выступіла яна на сцэне з троімі танцамі: „Лявоніхі”, „Бульба” й „Яшчурок”. Вельмі добра падрыхтавала гэту групу да выступу ейная кіраунічка сп-ні Віла Ляўчук, быўшыя прафэсіянальная балерына.

Шіхусенка стаяла на фоне тканых дзяружак, убранныя ў багата вышытага народнага касцюма, прыгажуні-лялькі. Прыцягвалі яны ўвагу глядачоў, галоўна дзяцей, якія падыхадзілі да іх бліжэй, каб добра іх разгледзець, дакрануцца да іх пагладзіць іх. Дык і ю дзіця, што дзеці прасілі пазыні сваіх мамаў купіць ім ляльку-Беларуску, такую, як на выстаўцы ці фэстывалі. І маткі сядалі за працу вышывальца лялъцы народны касцюм, а пазыні дамагаліся дзеці і для сябе такога касцюму. Лялькі сваё заданне выканалі выдатна. Яны папуллярнізівалі народны касцюм, на пащеху сваім майстрыхам, што вышылі для іх народную вонратку ѹ прывезлі на фэстываль.

3. Рэакцыя глядачоў

Рэакцыя глядачоў спраўя ўмоўная, яна таксама, на жаль, залежыць ад вонкавых абставін. А вонкавыя абставіны былі няспрыяльныя: ліў, які з цэбра, даждж. Асвоўшыся, аднак, з фактам, пачаліся філязафічны дыскусіі, адны ўжакалі, што даждж пагасаваў Фэстываль, іншыя, наадварот, пераконвалі, што дамамог — даў нагоду на Беларусам, у тым ліку ѹ гаётным рэпартэрам пазнаць харacter Беларуса. Беларусы выразна зароагалі на даждж інажыш, як звычайна рэагавалі іншыя этнічныя групы, што ладзілі там-же гаткі фэстывалі. У выглядку дажджу фэстывалі быў заўсёды адкліка-

Танцевальная группа вучняў беларускай школы пры Параходзе БАЦарквы Жыровіцкай Божай Маці з Гайлэнд Парку „Матылькі” дзякуе за апляўз глядачам

Фота А. Сільвановіча

Алісія Махнік (вучаніца Джуніёр Гай Скул) у палескай вопратцы зь лялькай, касцюм якой вышыла ейная мама сп-ні Людміла Махнік, пазуе для рэпартэра, які яе падгледзеў у натоўне палаткі

Фота з газеты „Гэральд Ньюс”

Дзіцячая група з Нью Ёрку сінявае „Беларусь, наша Маці краіна”

Фота А. Сільвановіча

Карагод „Юрачка” дзіцячая група з Нью Ёрку з'яўляе напраўа, начынаючы ад самых малых: Аляксандра і Раёціслай Войтанік, Крысці Захаркевіч, Віла Ляўчук, Ганна Трылер, Антон Бартуль і Нэнсі Захаркевіч, а ў сярэдзіне Паўлік Рамана—Юрачка

Фота А. Сільвановіча

(Заканчэнне на 4-ай бач.)

ЖАНОЦКАЯ СТАРОНКА № 7

Лялькі родам з Чыкага. Народныя касьцюмы работы Ірэны Пануцкевіч і Людвікі Беленіс

Танцевальная группа „Матылькі” выступает на фестивале „Мікіту”, не зважаючи, как и глядачам, на дождь. Фото А. Сільвановіча

Наўлік Рамана гуляе з дажджком на радасць рэпартэра, які яго паднімаваў

ЛЮДЗКІЯ ПРАВЫ ЖАНЧЫНЫ

Тэма людзкіх правоў апошнімігадамі стала вельмі актуальнай. Амаль уесь свет, шчыра ці не, узьнімае свой голас у справе пагвалчання людзкіх правоў, прытым вышукваючы яго ў сваіх палітычных ворагаў. Цікава, ці ў паганіце „чалавека” ўключаючы і жанчыны, як раўнапраўныя адзінкі? Як выглядзе, усё яшчэ на ўсюды. Ужо стагодзьдзяя дамагаючыя жанчыны прызнаны і правы, змагаючыя супраць дыскрыманіцы дасягаючы часам у цывілізацыйных грамадзтвах памысных вынікаў, прыкладам, выбиравыя на становішча прэм'ер-міністра жанчынай у Ангельшчыне і Партугальі. Кажны народ мае сваіх піянірак у змаганні жанчынай за свае права ё мае адмысловую гісторыю гэтага змагання. Маем сваю гісторию ё мы Беларускі, толькі не патрапілі адтварыць яе ў пазнаёміца з ёю аж да сяняння. Траба, хай сабе спознена, пачаць інтэнсіўную шукачу.

Як пачатак гэтая тэмы прыпэяду тут прыгожы прыклад змагара за нашу жаночную справу мужчыны, пасты, бацькі нашага нацыянальнага адроджання Францышка Багушэвіча, што стаўся першым супрапоўнікам і памочнікам пісьменніцы Элізы Ажэшкі, нашай замялічкі з Горадзеншчыны. Ад 1870 году ачолівалася яна спразу змагання жанчын за іхнія права на нашай тэрыторыі. Прады гэтага не пакідала яна дзесяцігоддзямі.

Каб падніміць занядбаную ў беларускім грамадзтве справу дыскрыманіцы жанчын, што з намі жанчынамі ўсё яшчэ на лічачці пры вырашэнні грамадзкіх справаў, што мы ў вачох мужчынай ўсё яшчэ, „не дараслыі” да ўзроўню мужчынай і каб гэтую нялёгкую справу неяк паправіць, зівернем увагу на выкаваныя Францышка Багушэвіча.

Адна з калекцыяў лялек на фестывалі. Фота А. Сільвановіча

ДЗЕНЦІ И ЛЯЛКІ НА ФЭСТЫВАЛІ

(Заканчэнне з 3-й бачыны)

выступленыне танцевальнае группы „Матылькі” на плашчадцы.

Які быў упльбі Фэстывалю на дзяцей? Бяспечна быў пазытыўны. Яшчэ на другі дзень пры сустракы некаторых на мастацкай выстаўцы паўтаралі мне завучаныя даўгія кавалкі роцьтваций з абразу „Куст”. „Мы не забыліся. Вось паслухайце!” — казалі яны.

Ой, мы былі ў вялікім лесе, Звілі Куста з зялёна глянцу. Выйдзі, пані, з новага пакою, Вынесі Кусту хонь па залатому.

У нашага Куста ножкі невялічкі, Трэба яму, трэба панчошкі, чаравічкі. Адныя чаравічкі па саду хадзіці, А другія — абедзец варыші, А трэйція — вадзіцу насіці.

Зімайды Станкевіч

РАЗБЯРКА

Пра цябе ня чуў я песень звонкіх, Сыцілія дзяячына з Наднімояння, Хіба толькі стройныя сасонкі Прашумяць твае імя спрасоньня... Як яны гамоніць патаствіна, Быццам-бы на мове чалавечай!.. Я падслушай голас іх прыемны ў падарожны час аднойчы увечар...

Варыша школа ў пякельнай ванине, печы Майстар — чарадзей, на справы скоры. На крыштал бясформенны разьметчык Накладае будучыя ўзоры.

Вось прыйшоў ён да цябе, разъярённы Твой крыштал і мутны і няяркі, Каб зязыць у пералічным руху, Праз твае прайшоўшы дзіга-руки...

Залатыя руکі... Ажывае Той крыштал, нібы ўвабраўшы сонца, Нібы грае ў ім вясёлка мая На праразыстымі бліскучымі донцы...

Нібы воч тваіх у ім іскрынкі На чароўных тваіх грэнках уваскressлі, Нібы ў ім гараша твае съмяшынкі, Нібы ў ім твае застылі песні...

Алесь Золак

З аднаго з лістоў Францышка Багушэвіча да Элізы Ажэшкі з 2 лістапада 1892 году, што нядайна стаўся даступнымі беларускаму чытачу, зъмешчанымі у беларускай газэце „Ніва”, а пазней у БССР, прыводзім наступнія вытрымкі: „А хто-ж мог бы больш дастойна несці цяжар за ўсіх, як той, хо з годнасцю якіе яго здаўчы? Хто лепей ведае гэтую справу, як той, хо зе здаўчы знае гэтак дакладна, якія пра зорлівасцю яго надзяліла Неба? Ці-ж творы Шаноўнай Пані не зьяўляючы самай дакладнай статыстыкай жыцця жанчынай?”

„Зусім інакш выглядае справа з памочнікамі ў зібіральніцамі лічбоў-статыстыкі! Усіх гэтых разумінкаў і разумінц у нас не бракуе, але яны падобныя да немаўліят, якім, калі пасмаруеш язык мядам, смокучу яго ўвесь час. Аднак не зъяўляючыся ўважаю, што ёсьць асобы, якіх ахвотна ўкладаючы свой пылкі у вагульныя соты. Падаю тут трох адрысы віленскія ў іншыя”.

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАУ У НЬЮ ЁРКУ

У нядзелью 22 ліпеня каля Статуі Свабоды ў Нью Ёрку адбылася палітычная маніфэстация, зладжаная арганізацыяй „Амерыканцы за Вызваленіе Паняволеных Народаў” на заканчэнні сёлетніга Тыдня Паняволеных Народаў. Шмат было ўдзельнікаў, шмат і выпадковых ёзкурсантаў, што наведалі якраз гэты месец. У маніфэстациі прыняло ўдзел каля 30-ёх арганізацый амэрыканскіх і паняволеных народаў. Распачалася праграма палітычнай маніфэстациі прысягай прысутных съцягу Задзіночаных Штатаў Амерыкі, малітвай і прыяльняльнем песьні, што пачыналася словамі: „Дай мne тваіх змучаных, тваіх бедных”, якая была напісаная эмгранткай Эмай Лазарус. Песьню гэтую яна прысьвяціла Амэрыцы. Прыведзеныя слова былі вырытыя на п'едэстале Статуі Свабоды.

Старшыня арганізацыі „Амерыканцы за Вызваленіе Паняволеных Народаў” д-р Валентына Калінікін на сваёй прамове паставіла пытаныне дэкалянізацыі маскоўскай імперыі. Яна падчырнула, што ў Савецкім Саюзе церпіц пад прыгнеччаннем 15 нерасейскіх саюзных рэспублік, 20 аўтаномных рэспублік, а ў складзе саміх Расейскай Федэрациі 16 аўтаномных рэспублік, жыхары якіх не Расейцы.

Яна таксама пералічыла ўсіх дысайдэнтаў, што знаходзяцца ў савецкіх турмах, у тым ліку ў двух Беларусі: М. Кукбаку і А. Будзінскага. Былі прачытаныя пракламаты Прэзыдэнта ЗША Джымі Картера, губэрнатара штату Нью Ёрк Гю Кара і мэра гораду Нью Ёрк Эда Кача. Было таксама атрымана шмат прыўтрынаньня ад сэнатаў і кангрэсманаў.

Малады ўкраінскі дысайдэнт Віктар Бароўскі, што два месяцы таму ўцек у ЗША з чужкай візай, аўбінаўдзіў Савецкі Саюз, як апошнюю калініяльную імперию ў нашым

У мастацкай праграме выступіла кітайская танцевальная група дыспчна Джуна Молдаў з песьні патрыятычнай зместу. Пасля заканчэння афіцыйнае часткі быў зложаны вянок пры статуі Свабоды, а ўсе прысутныя прыпяялі патрыятычную песьню „Год блес Амерыка”.

Райса Станкевіч

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАУ У МЭЛЬБУРНЕ

Ужо традыцыйна Тыдзень Паняволеных Народаў у Мэльбурне адбываецца ў ліпені. Сёлета ён адбываецца між 15 і 20 ліпнем. Напярэдадні, 14 ліпеня вечарам, быў наладжаны ў Літвінскім Доме ўрачысты пачастунак для прадстэйнікў аўстралійскага грамадства гэсцамі ад падобных этнічных групаў. Паміж прысутнымі аўстралійцамі быў каталіцкі архіпіскап д-р Франк Літл, прэзідэнт Прэм'ер-Міністру аўстралійскага федэральнага ўраду П. Фальконор ды рэпрэзэнтантка Прэм'ера штату Вікторыя сп-ня Жанэт Патрык.

У ягонай прамове архіпіскап Літл з'яўляўнуючы аўтаграму на захопніцтва камуністычных рэжыму ува ўсім сусвете, асабліва-ж у Паўдзённа-Усходній Азіі ды на абыякавасць да гэтага заходніх дзяржаў. З гэтага прычыны між паняволеных народаў супраціў і змаганье саміх паняволеных народаў супраціў камуністычных усоды там, дзе яны знаходзяцца пры ўладзе. Дастойныя прамоўца, ведамы прыяцелі этнічных групаў ды практікі камунізму выразіў спадзяваныне, што гэтае змаганье з камунізмам скончыцца поўнай перамогай паняволеных народаў.

Сп-ня Жанэт Патрык гаварыла аб матарыяльным і культурным узбагачэнні Аўстраліі ў сувязі з павеннай эміграцыйнай палітыкай, гаварыла аб шматкультурасці Аўстраліі ды закліку этнічных груп да поўнага выкарыстання магчымасцяў, якія дае аўстралійскім падрыхтаваным рэжымам.

15 ліпеня сёлета адбыўся вялікі канцэрт моладзі паняволеных народаў. У праграме быў выступлены

(Заканчэнне на 6-ай бач.)

СОВРЕМЕННИК ПРА ЯНКУ КУПАЛУ

У № 42 расейскага дысайдэнцкага часопісу за сёлетні год, які выдаецца ў Таронце, Канада, надрукаваны кароткі артыкул К. Акулы пра Янку Купалу ѹ пяць ягоных вершаў у перакладзе Аляксандра Гідоні на расейскую мову: „Забраныя краі”, „Казка аб песьні”, „Наша гаспадарка”, „Палросту” й „Паўстань з народу нашага”.

ЖАНОЦКАЯ МАЁУКА

Сёлета 12 жніўня Беларускі-Амерыканскія Жаноцкія Згуртаваныне ў Кліўлендзе зладзіла ўдзелную маёўку на Беларускім Грамадzkім Цэнтры Палацак. Як і заўсёды, на шыя жаночыні добра да гэтага маёўкі падрыхтаваліся. Былі смачныя абеды, таксама быўла разыграная лятарэя. Уздельнікі маёўкі прыемна на съезжы паветры прыятели час. Жаноцкія Згуртаваныне заўсёды кожнага году высылаюць грошы на Выдавецкі Фонд „Беларуса”. У дадатак да іх ужо мяркуюць, каб выслать таксама адпаведную суму на выданыя юбілейнай Купалавай кнігі.

П. Б.

НА 69-Я УГОДКІ АД СЪМЕРЦІ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

Прэзыдым съяткаваньня ў Вільні 10-ых угодкаў ад съмерці Івана Луцкевіча, ладжанага Беларускім Навуковым Таварыствам у залі Віленскае Беларускае Гімназіі ўвосені 1929 году. Сядзяць злева направа: настаўнік фізыкі Гімназіі інж. Антон Неканда-Трэнка, дырэктар Беларускай Гімназіі ў Наваградку Янка Цеханоўскі, старшыня Беларускага Навуковага Таварыства Антон Луцкевіч, дырэктар Віленскай Беларускай Гімназіі Радаслаў Астроўскі, пасол ад Беларусі ў латышскім парламаніце Пігулеўскі, д-р Янка Станкевіч і віцэ-старшыня Беларускага Студэнцкага Саюзу ў Вільні Мікалай Шкляёнак. На трывуне чытае даклад пра Івана Луцкевіча студэнт другога году Гуманістычнага Факультету Віленскага Універсітэту Сынапані Баторага Станіслаў Станкевіч. На сцяне пасярэдзіне патрэт Івана Луцкевіча пэндзля Пётры Сиргееўчы.

Гімназіальнае духавое аркестры

20 жніўня сёлета споўнілася 60 год ад съмерці ў 1919 годзе ў Закапаным (Польшча) аднаго з найбóльш заслужаных і выдатных Беларусаў Івана Луцкевіча, вызнанага якім супрацоўнікамі пінерам беларускага нацыянальнага адраджэння.

Прозвішча Івана Луцкевіча аж да выхаду ў 1972 годзе 6-га тому „Беларускай Савецкай Энцыклапедыі” на бацькаўшчыне было бадайшто зусім няведамае. Калі-ж і згадвалася яно ў савецкай гісторычнай літаратуры, дык у груба сквалышавым адмоўным съявіле, як прадстаўніка беларускага буржуазнага нацыянализму ў варожай беларускай народу рэакцыі. І толькі ў 6-ым томе „Беларускай Савецкай Энцыклапедыі” надрукавана пра яго кароценькая біографічная зацемка, у якой, побач з адмоўнымі знаходзімі пра Івана Луцкевіча ёй аб'ектыўныя дадзеныя. Дзеля пайнфармаванья шырэйшых колаў нашага грамадзтва ўважаем пра патрబнае паўтарыць гэтта геную запіску.

ЛУЦКЕВІЧ Іван Іванавіч (28. 5. 1881, г. Шаўлі Ковенскай губ. — 20. 8. 1919), беларускі археолаг, этнограф і грамадзкі дзеяч. З сям'і чыгуначніка. Скончыў Маскоўскі археал. інст. (1904), Пецярбургскі уч-т (1905). У Пецярбурзе ўдзельнічаў у стварэнні Бел. гуртка нар. асьвे�ты, рэдагаваў літараграфаване выданье „Калядныя пісанкі”, у зб. „Вязанка” выдаў літ. спадчыну Я. Лучыны. Адзін з арганізатаў Беларускай сацыялістычнай грамады, уваходзіў у редакцыі газ. „Наша доля” і „Наша ніва”. Вёў археал. і этнографічныя даследваньні, вывучаў старож. гісторыю Беларусі, адкрыў і апісаў Аль-Кітаб, быў ініцыяタрам стварэння Беларускага музею ў Вільні, першай бел. гімназіі. Пытаныні сац.-еканамічнай гісторыі Л. разглядаў з ідэаліст. пазицый, падтрымліваў нацыяналіст. тэорыю пра бясклясавасць і „дэмакратызм” бел. народу, проціпа-стаўляў яго рус. народу, падзяляў лёзунг култ.-нац. аўтаноміі для нац. меншасці, ідэалізаваў Вял. кн. Літ.”.

Постапць Івана Луцкевіча неад-дзельная ад беларускага нацыянальна-жыцця ю беларускага палітычнага, грамадзкага і культурнага руху таго часу, у якім ён жыў і дзе-й. Ня было бадайшто ніводнай больш значнай падзеі ў беларускім жыцці, ініцыятарам якой ня быў Іван Луцкевіч або якай ня была звязаная з ягоным імём.

Іван Луцкевіч быў адным з га-лоўных, калі не найгалаўнейшым, заснавальнікам і кіраўніком заслу-жанай беларускай палітычнай арга-нізаціі — Беларускай Сацыялістич-най Грамады, што паўстала ў 1902 годзе як Беларускай Рэвалюцыйнай Грамада, а год пазней была перай-менаваная ў Беларускую Сацыялістичную Грамаду. Аж да заняцця заходніх частак Беларусі на мяцкай арміі ўвосені 1915 году ў Першую

усоветную вайну, Беларускую Са-цыялістичную Грамада ачолчала і кіравала беларускі адраджэнскі рух, а ў валошнай фазе вайны ў сувязі з узлынкненiem іншых беларускіх партыяў і арганізацій, была най-важнейшай і найайтарытэтнайшай сірозд із аж да свае самаліквідаціі ў моц новых палітычных абставінай пасыля падзелу Беларусі Рыскім трактатам у 1921 годзе.

Пасля рэвалюцыі 1905 году была скасаваная забарона беларускага друку. Выкарыстаўшы гэтую магчымасць, Іван Луцкевіч зайніцыяваў выданье першай легальнай беларускай газэты. Пад ягонымі кіраўніцтвам і ягонымі арганізацыйнымі заходамі з'явілася ў Вільні ў 1906 годзе тыднёвая газэта „Наша доля”. Пасля хуткага закрыцца царскім ўладамі „Наша долі” пачынае ў вонсі гэлага 1906 году выходзіць у Вільні тыднёвая беларуская газэта „Наша ніва”. Няхай сабе ёз звязана-важчающа афіцыйнай савецкай гісторыяграфіі „Наша ніва”, як буржуазна-нацыянальнастичны й рэакцыйны орган, усё-ж ейных вялізарных заслугаў ні можа поўнасцю склаваць савецкай гісторычнай літаратуре. Пра эпахальную ролю гэтай газэты ў беларускім нацыянальным адраджэнні даволі гаворыць ужо тое, што ўвесі перыяд беларускага нацыянальнага руху ў беларускай літаратуре часочы „Наша ніва”.

Побач з палітычнай і грамадзкай дзеяйнасцю, Іван Луцкевіч быў актыўным і ў галіне навуковай, як археалёг і рупилів зыбіральнік беларускай старасъечвіческіх. Быў ён адным із заснавальнікаў Беларускага Навуковага Таварыства ў Вільні. З багатых і каштоўных калекцыяў Івана Луцкевіча паўстала Беларускі Музей у Вільні, які, пасля ягона-съмерці, атрымаў назоў ад імя свайго заснавальніка. Намагаючыся за-церці ў памяць пава Івану Луцкевічу, бальшавікі, падараўшы Літвінскай ССР беларускую Вільню, не пакінулі Музэю навет імя Івана Луцкевіча, як самастойнай беларускай установы і ня передалі ягоных багатых фондаў Рэспубліканскому Дзяржаўному Музэю БССР у Менску, а распарцявалі гэныя фонды паміж рознымі аналягічнымі ўстано-вавамі Літвінскай ССР.

Паводле характеристы сваёй дзеяйнасці, Іван Луцкевіч быў пераважна аператарычным працаўніком у беларускім руху, масавіком і галоўна практикам, тады калі Антон Луцкевіч пераважна кабінэтным працаўніком, тэрарыстам. Але абодві яны быў вынятковымі людзьмі ідэі, байдыто ня жылі жыцьцём асабістым, а ўсе свае засікаўлены ён імкненіні неадлучна звязвалі із сэвітою для іх прафараю нацыянальнага адраджэння.

Сяняння беларуское грамадзтва ў вастаўніках эміграцыйнага жыцця, стаўшыся ў вялікай сваёй часы і змагароў гэтакае із суседнімі з Беларусіяй народамі ды іншанамі на-цінаніяльными жыхарамі нашага краю. Як у васабістых дачыненіях, гэта і ў палітычнай дзеяйнасці быў Іван Луцкевіч далёкім ад вузкага нацыяналізму.

Іван Луцкевіч асабіста прыймаў удзел у гісторычным паседжанні Рады Беларускай Народнай Рэспублікі 25 сакавіка 1918 году, стаўшыся гэтым парадкам адным з творцаў векапомнага Акту 25 Сакавіка, якім Беларусь была абвешчаная вольнай і незалежнай дэмакратычнай дзяржавай.

1 лютага 1919 году была заснаваная славутая Першая Віленская Беларуская Гімназія, якая на практыку наступных 25 год, аж да паўторнае акупацыі Беларусі бальшавікамі ў 1944 годзе, была магутнай кузьніцай нацыянальных кадраў нашага інтелігэнцыі ў Заходній Беларусі, падобна як у цэнтральнай Беларусі, у 20-ых гадох Менскі Пэдагагічны Тэхнікум імя Ўсевалада Ігнатоўска-

У ВАБАРОНУ МІХАЛА КУКАБАКІ

Ніжэй зъмешчаем у перакладзе поўны текст новага дакументу, напісанага прыяцелем беларускага іншадумца Міхала Кукабакі Віктарам Нікітавам. Міхал Кукабака адбывае цяпер трохгадове зняволеніе ў савецкім канцлагеры за звае палітычныя перакананы.

**

Вярхоўнаму суду Беларускага ССР гор. Менск

Касацыйная жалбá

на прысуд Магілеўскага аблас-нога суда, выдадзены 21 чэрвеня 1979 г. у справе Кукабакі Міхала Ігнатавіча, 1936 году нараджэння, засуджанага падводля артыкулу 186¹ КК БССР.

Гэтая жалбá падаецца давера-най асобай (законным прадстаўніком) засуджанага, што дзеіць на аснове натарыўнага ўпраўнаважання, быў асабістам на судзе ды ўпраў-наважаны засуджаным на паданне касацый, а гэта на супярэчыць працэсуальному закону, паколькі ў засуджанага няма свякоў.*

Судовая калегія Магілеўскага абласнога суда пад старшынствам М. Іванова, разгледзеўши на адчыненім паседжанні ў гор. Бабруйску справу абвінавачання Кукабакі Міхала Ігнатавіча паводле арт. 286¹ КК БССР, г. зн. у пашырэнні за-ведама хлуслівых выдумкай, што ганьбуючы савецкі дзяржаваў ў грамадзкі лад, вызначыла прызы-нам яго вінаватым ды прысудзіла да 3 гадоў пазбаўлення свабоды ў ППК (папраўна-працоўных калён-іях — Рэд. „Б”) агульнага рабжыму.

Уважаю выданы прысуд за незаконны і неадпаведны фактычным аbstавінам справы, паколькі судовае съледства мела аднабаковы, за-ведама абвінавальны характар, а пры разглядзе справы быў дапушчаны істотны парушэнны крыва-міナルна-працэсуальная закону.

У тым ліку:

1. Няправільна ўжыты крыва-міナルны закон.

Ведама, што зрыхтаванне або пашыранне твораў, якія хоць і выказваюць адмоўнае стаўленне асобы, што іх рыхтуе, да савецкага ро-чайснасці, але ў якіх няма заведама хлуслівых выдумкай, г. зн. неадпаведных рэчайснасці вестак пра факты, што быццам-бы мелі месца, якія з'яўляюцца савецкай афіцыйнай савецкай гісторыяграфіі „Наша ніва”.

У тым ліку:

1. Няправільна ўжыты крыва-міナルны закон.

Ведама, што зрыхтаванне або пашыранне твораў, якія хоць і выказваюць адмоўнае стаўленне асобы, што іх рыхтуе, да савецкага ро-чайснасці, але ў якіх няма заведама хлуслівых выдумкай, г. зн. неадпаведных рэчайснасці вестак пра факты, што быццам-бы мелі месца, якія з'яўляюцца савецкай афіцыйнай савецкай гісторыяграфіі „Наша ніва”.

Падсудны Кукабака на судзе не хаваў адмоўнага стаўлення да яго, як замежнае ўнутраное палітыкі ўраду ССР. Тым-же саветам часам ён неаднадычай падчырквав, што ніводная з трох інкрайміна-вальных яму працаў (артыкул „Міжнароднае распружанне ё правы чалавека — непадзельны”, мастак „Міжнароднае распружанне ё правы чалавека — непадзельны”, падзеленіе „Украдзеная радзіма” й „Адкрыты ліст да міністра аховы здароўя ССР акадэміка Пятроўскага” на падзеленіе ў беларускай археалогії) не маюць у савецкай афіцыйнай савецкай гісторыяграфіі „Наша ніва”.

Судом таксама не здабыта ніякіх незапярэчных доказаў, што інкраймінаўчы Кукабаку працы, як і ягоныя вусны выказвалі, маюць у савецкай афіцыйнай савецкай гісторыяграфіі „Наша ніва”.

Судом таксама не здабыта ніякіх доказаў, што інкраймінаўчы Кукабаку працы адно называемы паклённікі, але не даслед-вани, на судзе яны нятаці.

2. На судовым, а таксама на пад-зяднім съледстве ня быў дапушчаны асобы, чые съветчаны маглі быць істотнае значанне дзеля вы-ясьнення акаличнасці справы.

*) Пункт 4 навуковага каментара да арт. 325 КПК (крыва-міナルна-працэсуальная кодэксу — Рэд. „Б”) РСФСР (у сувязі з тым, што ў падавальніка касацый няма КПК БССР, ён усюды змушаны спасы-ліца на адпаведны артыкул КПК РСФСР).

Гэтак, суд адхіліў хадайніцтва падсуднага аб пакліканы ў якасці съветкаў грамадзянаму Бяловою Ю. С. з г. Рослаўлю Смаленская вобласць ды Пінскаму В. І. (літары імяў захо-вающе як у расейскім арыгінале — Рэд. „Б”).

Тымчасам съветчаныні Бялова што да фактам паданых Кукабакам у „Адкрытым лісце міністру аховы здароўя Пятроўскаму” (умовы ўтрымлівання ў спэциальных больніцах) малгі-б выключыць з абвінавачан-ня гэты ліст, а значыцца, аднайны эпизод пераданы „паклённікага” матарыялу съветцы Нікіцінай, якое, дарэчы, на судзе ня было.

3. Съветкі Сагатава С. Л., Новікаву С. Л., Ярысаў О. І., Кіслеву Л. быў дапытаны ў судзе павярхно-й тэндэнцыі. Ніхто із съветкаў, за вынікамі, быў асабістам на судзе ды ўпраў-наважаны засуджаным на паданне касацый, а гэта на супярэчыць працэсуальному закону.

ВЕРШЫ АЛЯКСАНДРА ГІДОНІ

Шыра прызнаюся, што вершаў сучасных паэтаў, асабліва мадэрністых, беларускіх і нябеларускіх, амаль (за малым выняткам) ня чытаю. Але, купушы паэзіі Беларускім Фестывалем некалькі кнігай, у тым ліку і зборнік вершаў расейскага паэты, пісьменніка й публіцыстага, які пакінуў Савецкі Саюз у 1975 годзе ў жыве ціпера у Канадзе, шырага прыягслея Беларусай і прыхільніка ідэі свабоды ў незалежнасці Беларусі. Аляксандра Гідоні „Без Расеі — з Расеі”, прачыталаў яго, як кажуць, ад дошкі да дошкі. Ня будучы крытыкам-літаратурведам, я ня зьбіраюся пісаць на яго рэцензіі, адно хачу пераказаць змест і думкі некаторых вершаў паэты ў свае ўражаныні аб іх.

Мяне перадусім зацікілі палітычныя вершы Аляксандра Гідоні, якіх у зборніку нямаю (прыблізна траціна). Паэта зьяўляеца шчырым, запраўдным расейскім патрыётам, пра што ўжо съветчыць першы верш пад загалоўкам „Моя Россия”, якім адчыняеца книга. Але ягоны патрыятызм ня мае нічога супольнага з нацыяналізмам рознай масыци „патрыётаў” — вялікадзяржаўных расейскіх шавіністах. Верш гэты ён заканчуе наступнымі радкамі:

Я славлю славные года,
но, впрочем, суть, как видно,
в том,
что я русский и тогда,
когда за Русь мне —
стыйно.
Люблю я маковки церквей,
берозы,
чай вприкуску...
Я русский до мозга костей,
я до кровинки —
русский!

Будучы расейскім патрыётам, паэта тым ня менш, паводле прынцыпу „жывіні ёй дай другому жыць”, у задроздненіе ад расейскіх вілікадзяржаўных шавіністах і наўсперак ім з іхнім „не было, нет и быть не может”, ня толькі не адмаўляе іншым народам б. Расейскай імперыі, а ціпера паняволеных чырвонай імпрыялістычнай Москвой, і ў першую чаргу беларускаму народу, права на самавызначэнне ў дзяржаўную незалежнасць, але нядзвізначна ў катэгарычна выказавацца за яе, аб чым яскрава съветчыць ягоны вялікі артыкул у „Беларусе” „Шлях да беларускай душы” (№ 251, 1978). Паэта з болем у сэрцы ў гневам у вершы „За Петефи надо мстить” піша аб тым, што Расейцы жорстка здушылі два горадычныя паўстанні-рэвалюціі воля-любага вугорскага народу: першы раз падчас „Вясны Народаў” (1848-49), калі цар Мікалай Першы ў дапамогу аўстроўцаму імпэратору паслаў свае войскі супраць паўстанцаў, і другі раз ужо ў нашыя часы, калі чырвоны маскоўскі цар Мікита Хрушчоў, гэты „блазан і пасьмешніца Эўропы, паяц і сусветны клойн”, заляў у 1956 годзе крою Бугоршчыну. Бугорскі паэта-паўстанец Шандор Пэтэфі, нацыянальны горд, загінуў у 1849 годзе ў бітве каля Шэгетвара. Ягонае ѹміненне пакінуло ў паўстанцаў 1956 году,

будзячы ў іх запал да змаганьня. Сучасны расейскі паэта Аляксандар Гідоні свой гэты верш, відавочна, з думкай аб паўстанні ў самой Расеі, заканчуе словамі: „Вы победители... (Но может быть, однажды), сама Россия в гневе отомстит (зато, что Петефи убит был дважды), и оба раза русскими убит!”

Пра іншую вясну, „Праскую Вясну”, задушаную тэй-же Москвой, паэта піша ў вершы „Январь-Август Чехословакии”: „Ах ты, злата Прага!... (Миг свободы) и вновь — слепа твоя заря... (И вновь твой путь ведет под своды) от августа до января”.

У зборніку Гідоні, б. савецкага дысайдента ёсьць вершы й на „лагерныя тэмы”. Тэмы гэтага яму блізкія, бо паэта сам быў вязнem савецкага канцлягера. І тут, у гэтых вершах душа паэты гарыць помстай. У вершы „Концлагерь” чытаєм: „Толькі месці! (Лиши о мести—мысли) в этом мрачном и мерзком месте”.

Аляксандар Гідоні — бескампактны аўтакамуніст. Радзіўшыся ў пражкышы шмат гадоў у жудасным савецкім „рай”, збудаваным расейскім марксыстымі-леніністымі, ён з агідай і рагушча адкідае іхнюю аўтакамунную дактрину й на можа мірыца з тым, што ўсё яшчэ знаходзяцца плаасонія людзі, якія вераць у марксізм. Адным з іх ёсьць Леанід Плющ, б. украінскі савецкі дысыдэнт, якога шмат гадоў мучылі ў пасхіяльчынай турме, якіх, як і канцлягераў, шмат ёсьць у чырвонай маскоўскай марксыстайскай імпрыялістичнай камунізму, хіба таму, што яны яшчэ чуць напрыемнай для іх, жорсткай прады, ад якой яны ўцікаюць, хаваючы, як той страйс, свае галовы ў пясок, — але я некаторыя савецкія дысыдэнты.

У вершы Аляксандра Гідоні „А. И. Солженицыну” чытаєм: „Тогда скажите, почему, (тот, осудивший мир винятно) мир, переделанный в тюрему; (тот, побывавший в „круге первого“) прошедший через столюмык, (так закаливший чувства, нервы) чтобы описать „девятый круг“, (тот, подаривший миру Слово), которое превыше „дел“, сорвавший страшной лжи покровы, (не заслужил Любви иудей...)”.

У запады, чаму не заслужыў? Салжаніцына, які „ладараўшы съвету Слова” — векапомны твор „Архіпелаг ГУЛАГ”, як ведама, чамусыці на любаць ня толькі левыя лібралы на Захадзе, — і сярод іх некаторыя амэрыканскія публіцыстыя, якім не спадабалася ягоная бліскучая, смелая прамова ў Гарвардскім універсітэце, у якой ён перасыярог Амэрыку ў ёй увесь Вольны Сьевет перад страшнай пагрозай маскоўскага імпрыялістичнага камунізму, хіба таму, што яны яшчэ хочаць чуць напрыемнай для іх, жорсткай прады, ад якой яны ўцікаюць, хаваючы, як той страйс, свае галовы ў пясок, — але я некаторыя савецкія дысыдэнты.

Уладзімер Брылеўскі

УДЗЕЛ БВФ У XII КАНФЭРЭНЦЫІ ВАКЛ

Ад Рэдакцыі: Артыкул друкуецца ў скрачэнні за згодай ягона-га аўтара.

**

Ад 22 да 26 красавіка сёлета ў Асунсыёне (Парагвай) адбываўся XII канфэрэнцыя ВАКЛ (WACL — World Anti-Communist League — Сусветная Анты-Камуністычна Ліга). Дэлегатам на гэтай канфэрэнцыі ад Беларускага Вызвольнага Фронту быў сп. Янка Касяк.

На пасяджанні Рады ВАКЛ беларускі долегат не паспел, бо спалучэнніе самалётаў на прамежкавых пасадках было парушанае, і беларуская прысутнасць была пададзеная адзін прылігнай нацый. Пры регістрацыі дэлегатаў 22 красавіка выявілася, што Беларусі ня было ў сістахаў дзяржавнікаў (відаць, пра гэта пастараліся ворагі Беларусі — Яз. Д.). Але сп. Я. Касяк падаў адпаведны дакументы ад БВФ і, на іхнай аснове, беларускі дэлегат быў зарэгістраваны.

23 красавіка адбылося ўрачыстое злажэнне вянка на магіле нацыянальнага героя Парагваю Лёпэза ў Пантэоне. Там-же, як іншыя долегаты, сп. Я. Касяк зложыў свой подпіс ад Беларуса ў кнізе пачэсных наведальнікаў.

КНІГА ПАЭЗІІ НАТАЛЬІ АРСЕНЬНЕВАЙ

“МІЖ БЕРАГАМІ”

вы́шшла з друку ў выданьні Беларускага Інстытуту Навукі і Мастацтва, а коштам падпіскі ў грамадзкае ахвярнасць.

У КНІЗЕ: — Выбар паэзіі паэкткі за гады 1920-1970.

- Уводная біяграфічна даведка ў мове ангельскай.
- Біяграфічна-крытычны нарыс праф. А. Адамовіча.
- Грунтоўная бібліографія, апрацаваная Зорай Кіпель.

Вокладку праектавала Ірэна Рагаленіч.

Кніга ілюстраваная, мае каля 400 бачынаў друку, у п'вёрдай вокладцы. Цана кнігі — 15 доляраў.

Выпісвальц на адрес:

Byelorussian Institute of Arts and Sciences
3441 Tibbett Avenue, Bronx, N. Y. 10463.

ЧАКАЕМ І АД ВАС АХВЯРЫ НА ВЫДАНЬНЕ
ЮБІЛЕЙНАЙ КНІГІ НА СТАГОДЗДЗЕ
Я Н К I К У П А Л Ы !

готов, с самім собою споря, (твэрдзіц: Я все же комуніст!) І заканчуе гэты верш клічам, што гонар і пашана належыцца тым шматлікім непахісным змагаром, якія жылі ў памерлі няведамы, а не поўкамуністым і тым, што „лгачы прывыкі”.

Затое вельмі высока цэніц паэта іншага б. вязня савецкіх турмаў і канцлягера, непахіснага змагара за свабоду ў правы чалавека быўскімі прыліговага антыкамуністага, наўшчылішага сучаснага расейскага пісьменніка — Аляксандра Салжаніцына, якому прысьвяціў у зборніку надзвычай прыгожы верш.

У вершы Аляксандра Гідоні „А. И. Солженицыну” чытаєм: „Тогда скажите, почему, (тот, осудивший мир винятно) мир, переделанный в тюрему; (тот, побывавший в „круге первого“) прошедший через столюмык, (так закаливший чувства, нервы) чтобы описать „девятый круг“, (тот, подаривший миру Слово), которое превыше „дел“, сорвавший страшной лжи покровы, (не заслужил Любви иудей...)”.

Салжаніцына, які „ладараўшы съвету Слова” — векапомны твор „Архіпелаг ГУЛАГ”, як ведама, чамусыці на любаць ня толькі левыя лібралы на Захадзе, — і сярод іх некаторыя амэрыканскія публіцыстыя, якім не спадабалася ягоная бліскучая, смелая прамова ў Гарвардскім універсітэце, у якой ён перасыярог Амэрыку ў ёй увесь Вольны Сьевет перад страшнай пагрозай маскоўскага імпрыялістичнага камунізму, хіба таму, што яны яшчэ хочаць чуць напрыемнай для іх, жорсткай прады, ад якой яны ўцікаюць, хаваючы, як той страйс, свае галовы ў пясок, — але я некаторыя савецкія дысыдэнты.

Уладзімер Брылеўскі

У залі для пленарных паседжанійні ў імя Беларусі было паміж Калюбіяй і Бурмай. Беларускі нацыянальны сцяг вялікага памеру стаяў разам із сцягам іншых краін. Але настольнага беларускага сцягу ня было, а быў толькі нацыянальны напіс. Сп. Касяк пастаўі на стол прывезены з сабою невялікі беларускі сцяг і прасіў, каб быў зроблены беларускі сцяг такога-ж памеру, як і сцяг іншых нацыянальнасцяў.

Сп. Я. Касяк прыймаў удзел у Палітычным камітэце, які разважаў над праектам рэзалюцыяй і інфармацыйных матарыялаў. Ён-же забіраў голас у Палітычнай камісіі пад час дыскусіі над рэзалюцыяй Гватэмалы і Камбоджы. Рэзалюцыя Гватэмалы прапанавала стварыць Антыкамуністычны Інтэрнацыонал. Падтрымліваючы гэту рэзалюцыю, сп. Я. Касяк прапанаваў зъмяніць назоў, бо такі ўжо быў быў насталы на падставі на стол прывезены з сабою невялікі беларускі сцяг і прасіў, каб быў зроблены беларускі сцяг такога-ж памеру, як і сцяг іншых нацыянальнасцяў.

Як гаворыць назоў кнігі, яна прызначаная быць спадарожнікамі, аднак зъмяншчае матарыялу куды больш, чымся звычайні спадарожнікі. Кніга ахоплівае звыш 70 нацыянальных груп Амэрыкі і размешчанае падзелена на 63 катэгорыі.

Для кожнай установы падаецца адрыс, прозычнае кіраўніцтва, аўтографы, кніжнага фонду ці дакументаў ды стацыйных дадзеных. Зъмешчаны таксама ў кнізе статыстычны аналіз нацыянальных культурных установаў. Етак беларускіх установаў на бачынах 113-116 включаючы арганізацыі, якія маюць свае зъяўляючы ахвярнасці спонсарамі розных архіваў: Усебеларускі Архіў, Беларуска-Амэрыканская Акадэмічна Асадыцьця, Беларуска-Амэрыканскія Задзіночанні ў Кліўлендзе, Задзіночанні Беларуска-Амэрыканскіх Ветэранаў, Арганізацыя Беларускіх Амэрыканцаў Моладзі, Беларускія Аўтакефальныя Праваслаўнай Царкве, Беларускі Кангрэсавы Камітэт, Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва, Беларускі Фундатуціон Ініцыятывы Альці Пяцьтрускіх.

Нажаль, у некаторых апісаннях дапушчаныя няпрыемныя тэхнічныя памылкі. У прадмове да спадарожніка выказваецца падзякі тым, што памагалі ў гэтым падзякі тым, ды згадваецца прозычнае В. Кіпеля.

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ У МЭЛЬБУРНЕ

(Заканчэнне з 4-ай бачыны)

хэраў, танцавальных групau і салістах. На асаблівую ўагу заслугоўвалі выступлены літаратура із дзяячніцкага гуртка „Гінтарас” ды хору польскай моладзі, які вельмі ўдала выканалі віяланку народных песень. Зы іншых нацыянальнасцяў варты аддзяліцца выступлены Эстонцаў, Украінцаў, Бугорцаў, а таксама салістах — Эстонцаў і Латышоў. На вялікі жаль, і ў гэтым годзе Беларусы не змаглі выступіць на спэц-но, хоць магчымасці былі.

Божая Служба закончылася прачытаннем Тыдзеня Паняволеных Народоў ў Канадзе. Паняволеніем Беларусы была экуменічная Божая Служба у каталіцкім катэдральным саборы Св. Патрыка, у якой прынялі ўдзел каталікі, лютэраны, праваслаўныя Беларусы, а таксама салістах — Эстонцаў і Латышоў. Сёлета ў пяршыню прыймалі ўдзел у Тыдзені Паняволеных Народоў прадстаўнікі ветнамскіх уцікачоў.

А. К-а

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД “БЕЛАРУСА”

За панярэдні пэрыяд (у жніўні 1979) наступілі ў касу наша газеты падпіска ў наступныя ахвяры на Выдавецкі Фон